

Haava

Lääkärikirja Duodecim

1.3.2022

Yleislääketieteen erikoislääkäri Osmo Saarela

- Ensiapu
- Itsehoito
- Milloin hoitoon
- Ehkäisy

Keskeistä

- Sijainnista, syntytavasta ja koosta riippuen haava voi olla viaton itse hoidettava, ammattimaista hoitoa vaativa tai hengenvaarallinen.
- Ensiapuna toimii useimmiten verenvuodon tyrehtyttäminen, peittäminen ja hoitoon toimittaminen.
- Haava tulee yleensä hoitaa viimeistään kuuden tunnin sisällä synnystä.
- Kookkaan, vuotavan, syvälle ulottuvan tai herkkiä alueita vaurioittavan haavan vuoksi on hoitoon hakeuduttava välittömästi.
- Haavan synnyttyä on varmistuttava jäykkäkouristussuojasta.

Haavat eroavat toisistaan syntyävän ja sijainnin perusteella. Tyypillisin haava on ihoon jonkin ulkoisen tekijän vaikutuksesta syntyvä vaurio, joka rikkoo ihon muita kudoksia suojaavan kerroksen. Haavoja voi syntyä myös limakalvoille. Huonosta verenkierrosta joko verisuonten häiriön tai pitkäaikaisen ihoon kohdistuvan paineen synnyttämä haavauma edellyttää toisenlaisia hoitotoimia kuin tapaturmainen haava.

Syntyvän mukaan voidaan puhua viilto- ja pistohaavasta, jotka ovat yleensä terävän esineen aiheuttamina, tai ruhje- tai repimähaavasta, joka syntyy ihoon ja sen alaiseen kudokseen kohdistuvan ruhjovan väkivallan seurauksena. Erityistä huomiota vaativat [puremahaavat](#).

Pelkät ihon haavat eivät yleensä ole vaarallisia, mutta esimerkiksi vain vähäisen ihon vaurion aiheuttanut pistohaava voi olla hyvinkin vaarallinen, jos se sijaitsee kaulan, rintakehän tai vatsan alueella. Raajojen melko pinnallistenkin haavojen syntyessä voivat vaurioitua myös jänteet, verisuonet tai hermot.

Ensiapu

Haavasta tulee ensin arvioida sen syvyys, erityisesti elintärkeiden elinten seudussa. Ensiapuna on yleensä aina haavan peittäminen mieluummin puhtaalla kuivalla siteellä. Mitä runsaammin haavasta on verenvuotoa, sitä enemmän on syytä käyttää sidetarvikkeita. Runsaasti vuotava haava voidaan sitoa niin, että vuotokohtaan tulee kevyt puristus, mutta kiristyssidettä ei pidä käyttää. Rintakehän ja vatsan alueiden pistohaavojen yhteydessä on pidettävä mielessä, että verta voi vuotaa mittavastikin rinta- tai vatsaonteloon ilman, että verenvuotoa näkyy ulospäin.

Haavaan ei ole syytä laittaa mitään puhdistusaineita tai pulvereita. Irtonaiset vieraat esineet voidaan poimia haavasta ottaa pois haavaan koskematta.

Katso myös [Ensiapuoppaan ohje haavoista](#).

Itsehoito

Jos haava ei ulotu ihonalaista rasvakudosta pidemmälle, useimmat vartalon ja raajojen

pienemmät kuin 2 cm:n mittaiset haavat voidaan hoitaa kotikonstein. Haava-alue on hyvä puhdistaa, mieluummin pelkästään juoksevassa vedessä. Samalla kevyesti poistetaan haavaan joutuneet vierasesineet, esimerkiksi hiekka ja lasinsirut. Haavan reunat pyritään saamaan hyvin yhteen laastarilla tai perhosteipillä. Näiden lisäksi haavan päälle voidaan laittaa puhdas kuiva side. Haava-alue pidetään puhtaana ja mieluummin kuivana haavan koosta riippuen 3–7 vuorokautta. Tämän jälkeen haavan voi antaa ilman siteitä vähitellen arpeutua noin parin viikon aikana. Mikäli haavasta erittyy niukasti vihreätä märkää, mutta ympäristö ei punota eikä kuumota, hoidoksi riittää päivittäiset kylvetykset juoksevassa vedessä. Katso lisätietoa [ommellun haavan hoidosta](#).

Milloin hoitoon

Potilas on syytä toimittaa terveydenhuollon ammattilaisen arvioitavaksi ja mahdollisia hoitotoimenpiteitä varten silloin, kun

- haava on kookas (useiden senttimetrien mittainen), hyvin repaleinen tai likainen, tai on syntynyt ihon puutos
- vuoto haavasta on runsasta eikä se tyrehy runsaan 20 minuutin painamisella
- haava ulottuu ihonalaista rasvakudosta syvemmälle tai muuten sen synty tapa tai sijainti herättää epäilyn ihonalaisten kudosten tai herkkien elinten (esimerkiksi silmä, kurkunpää) vaurioitumisesta
- haava on syntynyt eläimen tai ihmisen puremasta
- haavassa epäillään olevan vierasesine
- haava sijaitsee raajan alueella ja aiheuttaa toiminnallisen puutoksen
- haavan sijainti on kosmeettisesti tärkeällä alueella eikä sitä voida siististi laastarilla sulkea tai
- vanha haava alkaa ympäristöstään turvota ja punottaa ja erittää märkää.

Tavalliset haavat voidaan yleensä sulkea joko ompelemalla tai liimaamalla. Haava tulee sulkea noin kuuden tunnin kuluessa tapaturmasta. Sulkemisen viivästyminen lisää haavan tulehtumisen riskiä. Syvät pistohaavat tai jänne- ja hermovauriot edellyttävät hoitoa usein leikkaussaliolosuhteissa.

Ehkäisy

Likaisiin haavoihin ja eläinten puremiin liittyvän, joskin vähäisen, jäykkäkouristusvaaran vuoksi on hyvä pitää jäykkäkouristusrokotus voimassa. Jos rokotus ei ole voimassa, on tuoreen haavan tullen hyvä käydä hakemassa tehosteannos (ks. tarkemmin [THL:n ohje](#) tetanusrokotuksesta tapaturmatilanteissa).